

כאב של בקיעה

לא כל כאב מעיד שמשהו התקלקל

אחד הרגעים המבלבלים ביותר בחיים הוא הרגע שבו דווקא כאשר אנחנו מתקדמים, נדמה לנו שאנחנו הולכים אחורה.

זה קורה משום שאנחנו רגילים לחשוב שקושי הוא סימן לנסיגה.

אם קשה לנו יותר מבעבר, אם מה שהיה פשוט נעשה פתאום מסובך, ואם במקום תחושת התקדמות אנו חווים בלבול וחוסר שקט – המסקנה כמעט מתבקשת: כנראה איננו במקום הנכון. אולי טעינו בדרך. אולי ניסינו לעלות למדרגה שאינה מתאימה לנו.

אבל לפעמים בדיוק ההפך הוא הנכון.

יש כאב של פציעה, ויש כאב של בקיעה. כאב של פציעה מעיד שמשהו נפגע; כאב של בקיעה מעיד שמשהו חדש מבקש לצאת לאוויר העולם.

את ההבדל הזה כולנו רואים אצל כל תינוק שמצמיח שיניים.

עד לאותו שלב, החניכיים שלו רכות ושלמות. ואז מתחילה שן לבקוע מתוכן. התינוק נעשה חסר מנוחה, בוכה ומתקשה לישון. אילו יכול היה להסביר מה עובר עליו, אולי היה אומר שמשהו בגופו התקלקל.

אבל לא אירעה כאן תקלה. להפך: נולדת בו יכולת חדשה.

השן אינה צומחת בחלל ריק. כדי לצאת, היא מוכרחה לפרוץ את המצב הקיים. לכן הצמיחה כרוכה בכאב. לא מפני שמשהו משתבש, אלא מפני שמשהו משתנה.

יש לכך סיבה עמוקה יותר. כל צמיחה אמיתית דורשת מן האדם להיפרד ממשהו שהיה עד עכשיו חלק ממנו. התינוק אינו רק מקבל שיניים; הוא גם נפרד מן השלב שבו יכול היה להסתפק במזון נוזלי.

גם בחיים, כל מדרגה חדשה מבקשת מאיתנו לוותר על משהו ישן: על דרך חשיבה שכבר אינה מספיקה, על הרגל שהיה נוח להיאחז בו, או על התחושה שהכול פשוט ומובן. הפרידה הזאת איננה עונש. לפעמים היא עצמה סימן לכך שהצמיחה כבר התחילה.

גם בנפשו ובשכלו של אדם יש רגעים כאלה.

כל עוד אנו פועלים בתוך המוכר, הכול עשוי להיות רגוע וברור. אבל כאשר אנו ניגשים לסוגיה מורכבת יותר, נדרשים לקבל אחריות חדשה, מנסים להבין קושי ביחסים עם אדם קרוב, או מתמודדים עם שאלה פנימית שאין עליה תשובה פשוטה – השקט מתערער. הכלים ששירתו אותנו עד היום כבר אינם מספיקים, ואילו הכלים החדשים עדיין לא צמחו לגמרי.

זהו שלב מבלבל. האדם מרגיש פתאום פחות חכם, פחות בטוח ופחות מסוגל. דווקא כשהוא מבקש להתקדם, נדמה לו שהוא נסוג.

אולם ייתכן מאוד שהוא אינו נסוג כלל. ייתכן שפשוט בוקעת בו "שן" חדשה.

יש כאן עוד נקודה עמוקה. פעמים רבות נדמה לנו שבתקופות כאלה אנו בונים בעצמנו כוחות חדשים. אך לא תמיד זה כך. כשם שהשן אינה נוצרת ביום שבו היא בוקעת, אלא הייתה קיימת מתחת לחניכיים עוד קודם לכן, כך גם כוחות הנפש. פעמים רבות הם כבר קיימים בתוכנו, אלא שעדיין לא נזקקנו להם. ההתמודדות אינה בוראת אותם יש מאין; היא מוציאה אותם מן הכוח אל הפועל. היא מגלה אותם, מחזקת אותם ומלמדת אותנו להשתמש בהם.

מה שאחרים לעסו בשבילנו

מדוע בכלל זקוק התינוק לשיניים? כדי שיוכל לעבור ממזון נוזלי למזון מוצק.

כל עוד אין לו שיניים, מישהו אחר מוכרח להכין עבורו מזון שאפשר לבלוע בלי לעיסה. המזון מגיע אליו רך, מעובד ומותאם בדיוק ליכולתו. כאשר השיניים צומחות, הוא מקבל לראשונה את האפשרות לקחת מזון מוצק, לפרק אותו בעצמו ורק אז לבלוע ולעכל.

כך גם בעולם המחשבה.

כל עוד אחרים מסבירים לנו את המציאות, מסדרים את השאלות ומגישים לנו תשובות ברורות, אנו יכולים "לבלוע" הרבה מאוד ידיעות. לפעמים אפילו נדמה לנו שהבנו הכול. אבל הידיעה נעשית באמת שלנו רק כאשר אנו מסוגלים ללעוס אותה בעצמנו: לפרק רעיון לחלקיו, לשאול, להקשות, להבחין בין דבר לדבר, ולבסוף לבנות מחדש תמונה שלמה.

זה ההבדל בין לשמוע שיעור בהיר, שבו הכול מוגש מסודר ומוכן, לבין הניסיון לפצח סוגיה לבד. כל עוד הרב מסביר, הדברים נראים פשוטים. ברגע שאדם פותח את הספר ומנסה להגיע להבנה בכוחות עצמו, הוא מגלה עד כמה עדיין אינו מבין. לפתע הוא נתקע, מתבלבל, חוזר בו ומתחיל מחדש.

קל לפרש את הבלבול הזה ככישלון. למעשה, זהו הרגע שבו הלימוד מפסיק להיות מזון שמישהו אחר לעס עבורו, ומתחיל להפוך לחלק ממנו.

וכך גם בחיים. כל עוד אדם מקבל עצות ברורות, הוא יכול לדעת מה עליו לעשות. אבל כאשר הוא נדרש לשקול מציאות מורכבת, להכריע בין צדדים שונים ולשאת באחריות לבחירתו – הוא כבר אינו יכול להסתפק בתשובה מוכנה. עליו ללמוד ללעוס את המציאות בעצמו.

היכולת הזאת אינה נרכשת בלי תקופה של חוסר ביטחון. מי שמעולם לא הרשה לעצמו להתלבט, לטעות ולבדוק מחדש, עשוי להישאר תלוי כל חייו במי שיחשוב ויכריע במקומו. דווקא המאבק להבין הוא שמצמיח באדם מחשבה עצמאית.

כמובן, לא כל כאב הוא כאב של צמיחה. יש כאב שמתריע על פגיעה, על דרך שאינה נכונה, או על צורך לעצור ולבקש עזרה. גם כאב כזה אינו אויב, הוא שליח שמבקש להזהיר אותנו. אין שום מעלה להתעלם ממנו.

אך גם לא כל קושי הוא הוכחה שטעינו. יש כאב שמזהיר מפני סכנה, ויש כאב המבשר על צמיחה. החכמה היא להבחין ביניהם.

לכן, ברגעים כאלה כדאי לעצור ולשאול: מהו הכאב הזה? האם הוא מזהיר אותי מפני סכנה, או שמא הוא מבשר שהגיע הזמן לפתח כלי חדש? האם משהו מתקלקל בי, או שמשהו חדש מתחיל להיבנות?

ייתכן שזהו דווקא הרגע שבו אני נפרד מן האדם שהייתי עד היום, כדי שאוכל להפוך לאדם שאני מסוגל להיות.

וזהו הלקח הגדול של צמיחת השיניים. השן הבוקעת אינה באה רק להכאיב לתינוק. היא באה לאפשר לו לאכול מזון שלא היה מסוגל לאכול קודם.

וכך גם בחיים: לפעמים דווקא ברגע שבו נדמה לנו שאנו נשברים, איננו נשברים כלל. זהו הרגע שבו מתחיל לבקוע האדם שאנו מבקשים להיות.

